

פרפראות

פאר

פרשת ויחי תשפ"ג

שבועת

פלאי תבל

ע"ד התורה

פרפראות פאר

שבעת פלאי תבל ע"ד התורה אות א'

עמוד א' מפתח נושאים פרשת ויחי תשפ"ג

כתיב (בראשית מ"ח א') "ויהי אחרי הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חולה"

שבעת פלאי תבל השגורים בפי אנשי כוחי ועוצם ידי, המתגדרים בשבעה פלאים מעשי ידי אדם ומוגדרים בפייהם כהשגים אנושיים יוצאי דופן, עפ"ל,

אבל אנחנו אנשי התורה, אמור נאמר כי שבעת פלאי תבל הם נפלאותיו ונוראותיו של הבורא ית' ומוגדרים בפרקי דרבי אליעזר פרק נ"ב, **כשבעה מופתים פלאיים נעשו בעולם שלא נראו כמותן**

והכי איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק נ"ב), **שבעה מופתים פלאיים נעשו בעולם שלא נראו כמותן, ואלו הן,**

אברהם אבינו ניצול מכבשן האש

המופת הראשון, מיום שנבראו שמים וארץ לא היה אדם ניצול מכבשן האש, עד שבא אברהם אבינו וניצול, וראו כל מלכי ארץ ותמהו שלא היה כמהו משנברא העולם,

שרה יולדת לתשעים שנה

המופת השני, מיום שנברא העולם לא היתה אשה יולדת לתשעים שנה, עד שבאת שרה אמנו וילדה לתשעים שנה, וראו כל מלכי הארץ ותמהו ולא האמינו.

שיבה נזרקה בבני אדם

המופת השלישי, שמיום שנבראו שמים וארץ לא נזרקה שיבה בבני אדם, עד שבא אברהם אבינו ובו נזרקה שיבה, ותמהו שלא ראו כמותו מיום שנברא העולם.

אדם אינו מת ע"י התעטשות אלא ע"י חולי

המופת הרביעי מיום שנברא העולם לא היה אדם חולה, אלא בכל מקום שהיה אדם, אם

א, שבעת פלאי תבל ע"ד התורה והנה אביך חולה הוא אחד מהם
ב, פירוש נפלא מסבו של החיד"א בפסוק ראה פניך לא פללתי
ג, ביאור הענין שנתן ידו על שמאלו שהוא הבכור ע"ד תלמידי האריז"ל
ד, ביאור בצחות כיון שנתקו שניו של אדם - נתמעטו מזונותיו
ה, פחו כמים אל תותר מרמו לאותו נזיר מן הדרום שהשחית שערו
ו, מה ראית להשחית שערך הנאה מבואר ע"ד המהרש"א סוכה נ"ב
ז, בן פורת יוסף בן פורת עלי עין ההבדל בין זרעא דיוסף למזרעא דיוסף
ח, ביאור אומרים ז"ל ומחוקק מבין רגליו אלו בני בניו של הלל
ט, לקרות קריאת שמע בזמנה למדנו מבלעם ולמה לא מיעקב אבינו
י, גור אריה יהודה למה השווה יעקב את יהודה לקטן מתוך חמש האריות
יא, ההבדל בין חמור נוער לחמור נוהק וביאור יששכר חמור גרם
יב, משום שאינם קוראים לבני אדם חמור לפיכך הם יודעי בינה, בצחות
יג, הכתוב מדי אביר יעקב מקל אביך ויעזרך מכוון לכתוב כבד את ה' מהונך
יד, ביאור יעקב אבינו לא מת וחיים עד העולם, ובמה זכה
טו, במה זכה יעקב אבינו לזרעו בחיים וחיים עד העולם
טז, ביאור המהרש"א ואת זרעך מארץ שבים יז, החזקת תורה קודם ללימוד התורה נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה יח, ביאור בספר עולת אהרון בדברי רש"י ציפית לישועה לדברי הנביאים יט, ימי אבילות כנגד שבעת ימי המשתה עת ספוד ועת רקוד כ, יששכר חמור גרם מכוון לישים עצמו על ד"ת כשור לעול וכחמור למשא

א, הנה אביך חולה הוא אחד משבעת פלאי תבל ע"ד התורה

ל"ו ע"ב) **כתיב** (בראשית ל"ט י"ב) "ותתפשהו בבגדו לאמר" וגו' - באותה שעה באתה **דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון**, וכו' וכו',

דרש שמעתי משם מר זקני אבי אבי כמהר"ר ישע' אזולאי זלה"ה, שפירש בזה פסוק, "ראה פניך לא פללתי והנה הראה אותי אלקים גם את זרעך" הכונה, ראת פניך לא פללתי שח"ו הייתי חושש שמא אתה רשע ואסור להסתכל בפני אדם רשע, אך ההצלה היה והנה הראה אותי אלהים, שהראה דיוקני אלקך ועי"כ נצולת מהחטא, עכ"ד.

*****

ג, ביאור הענין שנתן ידו על שמאלו שהוא הבכור ע"ד תלמידי האריז"ל

כתיב (בראשית מ"ח י"ג), וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים והוא הצעיר, ואת שמאלו על ראש מנשה שכל את ידיו, כי, מנשה הבכור,

יש להבין, במה שאמר "כי" מנשה הבכור, ולא אמר על ראש מנשה והוא הבכור, כמו שאמר אצל אפרים והוא הצעיר, א"כ הוא נותן טעם לכך שנתן שמאלו על ראשו, "כי" מנשה הבכור, ומה טעם יש בו,

ביאור הענין ע"ד תלמידי האריז"ל וכן יהודע

כתב בספר בן יהודע (סוטה ל"ו ע"ב), לבאר, לישנא דגמרא, הא דאיתא בכמה מקומות (ברכות כ', ברכות נ"ה, ב"מ פ"ד, ב"ב קי"ח), אנא "מזרעא" דיוסף קאתינא דלא שלטא ביה עינא בישא, דמשמע הלשון מזרעו ולא כל זרעו, וביאר דבריו עפ"י מה שכתב,

בספר הליקוטים בשם אחד מתלמידי האריז"ל, (בפרשת שמות), דע דסוד חצי בני מנשה

שלא נכנסו לארץ, הוא, שיוסף נשא אסנת, שאימה היתה דינה, ואביה היה שכם, והיה חציה קליפה מצד שכם, וחציה קדושה מצד דינה, אך יוסף היה כולו קדושה,

וכאשר נתחתן יוסף עם אסנת נולד מנשה, ולקח מנשה, חציו קדושה וחציו קליפה, מצד אמו לקח את החצי שבה, שהיה מצד הקליפה, ומצד אביו לקח החצי של הקדושה,

בדרך אם בשוק ונתעטש, היתה נפשו יוצאה מנחיריו ומת, עד שבא יעקב אבינו ובקש רחמים על זאת, ואמר לפני הקב"ה, רבונו של עולם אל תקח את נפשי ממני עד אשר אני מצוה את בני ובני ביתי, ונעתר לו, שנאמר (בראשית מ"ח א') "ויהי אחרי הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חולה"

ושמעו כל מלכי הארץ ותמהו, שלא היה כמהו מיום שנבראו שמים וארץ, לפיכך חייב אדם לומר לחבירו בשעת עטישותו "חיים", (זה מה שנהגין עפ"י המפרשים והפוסקים לומר "אסותא") שנהפך מוות העולם, לאור, שנאמר (איוב מ"א י') עטישותיו תהל אור,

מי הים נהפכו ליבשה

המופת החמישי, מיום שנבראו שמים וארץ לא נהפכו מי הים ליבשה, עד שיצאו ישראל ממצרים ועברו בתוך הים, ושמעו כל מלכי הארץ ורגזו, שלא היה כמוהו מיום שנברא העולם,

השמש עמדה מלכת

המופת הששי, מיום שנבראו שמים וארץ הירח והכוכבים והמזלות עולין להאיר על הארץ, ואינן מערעין זה עם זה, עד שבא יהושע ופשט ידו לאור השמש ולאור הירח ולאור הכוכבים, והזכיר עליהם את השם, ועמדו ושמעו מלכי הארץ ותמהו שלא היה כמוהו מיום שנברא העולם,

חולה שנתרפא מחוליו

המופת השביעי, מיום שנבראו שמים וארץ לא היה אדם חולה ויחיה מחליו, עד שבא חזקיהו מלך יהודה וחלה ויחיה, וראו כל מלכי הארץ ותמהו שלא היה כמוהו מיום שנברא העולם, ושלחו לראות את המופת, ע"כ בפרקי דרבי אליעזר,

*****

ב, פירוש נפלא מסבו של החיד"א בפסוק ראה פניך לא פללתי

כתיב (בראשית מ"ח י"א) "ויאמר ישראל אל יוסף ראה פניך לא פללתי והנה הראה אתי אלקים גם את זרעך",

בספר כסא רחמים מהחיד"א על אבות דר' נתן (פרק ט"ז חלק הפירוש) כתב איתא בגמרא (סוטה

וכשבא אפרים, לקח כולו הקדושה, חציה מצד אמו, שהוא החצי של הקדושה, וחציה משל אביו שהוא קדושה, ועל כן אפרים היה כולו קדוש,

לקיחת אפרים בימינו ומנשה בשמאלו

ולכן כאשר הביא יוסף לאפרים ומנשה אצל אביו לברכם, נטל אפרים שהיה כולו קדושה, בימינו, ומנשה שהיה חציו קדושה, בשמאלו, עכ"ד ספר הליקוטאים,

ו**כתב בן יהוידע**, נמצא, דחצי שבט מנשה שהיו בחוץ לארץ, היו מצד אותו החצי של קליפה שלקח מנשה מאמו, אבל אותו חצי השבט שנכנסו לארץ ישראל היה כולו מהצד שלקח מנשה מאביו יוסף הצדיק ע"ה,

ולפי זה, זאת הברכה, שיש לו ליוסף הצדיק ע"ה על ביטול עין הרע, שאמרו אנא מזרעא דיוסף, לא זכו בה בני מנשה כולם, אלא זכו בה רק אותו החצי של שבט מנשה שנכנסו לארץ,

שהם מצד חצי הקדושה שלקח מנשה מיוסף, שהם זרעו של יוסף ממש, ולא יתייחסו לאמם, אבל אותם שהיו בחוץ לארץ שהם מצד החצי של האם, אינם נקראים זרע יוסף ממש, ולכך לא זכו בברכה זו שלו, ועל כן בכל מקום הוא אומר אנא מזרעא דיוסף קא אתינא, שבא לשלול אותו החצי שהיו בחו"ל, עכ"ל בן יהוידע,

בכך מבואר היטיב מהו נתינת טעם כי מנשה הבכור

ועפ"י ההסבר הנ"ל, מובן הלשון "כ"י מנשה הבכור, והוא נתינת טעם למה שהניח שמאלו על ראש מנשה, "כ"י מנשה היה הבכור שנולד ראשון, ונטל רק חצי קדושה, ולכן לקחו בשמאל,

כפל לשון ידעתי בני ידעתי

ואפשר גם, דזהו כפל הלשון, ידעתי בני ידעתי, וידעתי את חלקו של מנשה, וידעתי את חלקו של אפרים,

*****

ד, ביאור בצחות כיון שנתקו שניו של אדם - נתמעטו מזונותיו

כתיב (בראשית פרק מט פסוק יב) "חכלילי עינים מיין ולבן שנים מחלב",

איתא בגמרא (נדה דף סה עמוד א) כיון שנתקו שניו של אדם - נתמעטו מזונותיו, שנאמר גם אני נתתי לכם נקיון שנים בכל עריכם וחוסר לחם בכל מקומותיכם. ע"כ,

איתא בגמרא (כתובות דף קיא עמוד ב) אמר ר' יוחנן: טוב המלבין שינים לחבירו יותר ממשקהו חלב, שנאמר: ולבן שנים מחלב, אל תקרי לבן שינים אלא לבון שינים.

פירוש המלבין שינים, שמראה לו פנים שוחקות שבכך מתגלים שיניו של אדם,

מבואר, שהמלבין שיניו לחבירו, הוא האיש הרודף צדקה וחסד,

ואיתא בגמרא (בבא בתרא דף ט עמוד ב) מאי דכתיב (משלי כ"א כ"א) "רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד" משום דרודף צדקה ימצא צדקה, אלא לומר לך: כל הרודף אחר צדקה - הקדוש ברוך הוא ממציא לו מעות ועושה בהן צדקה. ע"כ,

לפי"ז אפשר לומר בצחות, ניתקו שיניו של אדם, כלומר, שאינו מלבין שיניו לחבירו, ולכן הקב"ה אינו ממציא לו מעות ונתמעטו מזונותיו.

*****

ה, פחז כמים אל תותר מרמוז לאותו נזיר מן הדרום שהשחית שערו

איתא בגמרא, (נדרים ט"ו ע"ב), אמר רבי שמעון הצדיק, מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא אחד, פעם אחת בא אדם אחד נזיר מן הדרום, וראיתיו שהוא יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים,

אמרתי לו בני מה ראית להשחית את שעריך זה הנאה, אמר לי רועה הייתי לאבא בעירי, הלכתי למלאות מים מן המעיין ונסתכלתי בבבואה שלי, ופחז עלי יצרי, ובקש לטורדני מן העולם,

אמרתי לו, רשע למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך, במי שהוא עתיד להיות רמה ותולעה, העבודה שאגלחך לשמים, מיד עמדתי ונשקתיו על ראשו, אמרתי לו בני כמוך ירבו נוזרי נזירות בישראל, עליך הכתוב אומר, איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה, ע"כ,

כתב הר"ן ופחז יצרי עלי - מיהר מלי "פחז כמים", ובקש לטרדני מן העולם לילך אחרי מראה עיני.

רמז לנ"ל יש בפסוק פחז כמים אל תותר

וכך הוא הרמז בפסוק, (בראשית מ"ט ד') פחז, כמים, אל תותר,

פחז שאם פחז עליך יצרך,

כמים, שנסתכלת בבבואה שלך במי המעיין, וראיתי עצמך כבמים,

אל תותר, אל תותר את שערך זה הנאה, אלא התגלח לשמים.

וזה הרמז, פחז, כמים, אל תותר.

*****

ו, מה ראית להשחית שערך הנאה מבואר ע"ד המהרש"א סוכה נ"ב

ביאור, במאמר המובא לעיל אות ה', בני מה ראית להשחית את שערך זה הנאה, יש לבאר ע"ד אומרים ז"ל סוכה נ"ב ע"א סנהדרין צ"ט ע"ב וביאור המהרש"א,

והכי איתא בגמרא (סוכה דף נב עמוד א) כתיב (זכריה י"ב י"ב) "וספדה הארץ משפחות משפחות לבד משפחת בית דוד לבד ונשיהם לבד". הא הספידא מאי עבידתיה? פליגי בה רבי דוסא ורבנן. חד אמר: על משיח בן יוסף שנהרג, וחד אמר: על יצר הרע שנהרג. בשלמא למאן דאמר על משיח בן יוסף שנהרג - היינו דכתיב והביטו אלי את אשר דקרו וספדו עליו כמספד על היחיד. אלא למאן דאמר על יצר הרע שנהרג - האי הספידא בעי למעבד? שמחה בעי למעבד! אמאי בכו? -

כדרש רבי יהודה: לעתיד לבא מביאו הקדוש ברוך הוא ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים. צדיקים נדמה להם כהר גבוה, ורשעים נדמה להם כחוט השערה. הללו בוכין, והללו בוכין. צדיקים בוכין ואומרים: היאך יכולנו לכבוש הר גבוה כזה! ורשעים בוכין ואומרים: היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה! ואף הקדוש ברוך הוא תמה עמם, שנאמר כה אמר ה' צבאות כי יפלא בעיני שארית העם הזה בימים ההם גם בעיני יפלא.

אמר רבי אסי: יצר הרע, בתחילה דומה לחוט של בוכיא, ולבסוף דומה כעבותות העגלה, שנאמר (ישעיהו ה' י"ח) "הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה".

ביאור המהרש"א כהר וכחוט השערה

כתב המהרש"א (סוכה נ"ב ע"א) לצדיקים נדמה להם כהר, ולרשעים נדמה כחוט השערה כו'.

ונתנו סימן בזה כי יצר הרע הוא כחו של עשו שנקרא הר שער ע"ש לצדיקים כהר ולרשעים כשער,

עוד כתב המהרש"א (סוכה נ"ב ע"א ד"ה דומה לחוט כו') מפורש בפי חלק ולפי ענינו דמייתי ליה הכא נראה לפרש משום דאמרו לעיל דלצדיקים נדמה להר ולרשעים לשער, קאמר דלא הוּוּ ב' הפכים בנושא א', אלא דמתחלה דומה לשער, דמיון החוט של בוכיא והיינו לרשעים שאינן רואין מה יהיה בסוף, והיינו ולבסוף דומה להר דמיון לעבות העגלה, והיינו לצדיקים שרואין מה יהיה בסופן ומרחיקין מתחלת העבירה,

כתב המהרש"א (סנהדרין צ"ט ע"ב ד"ה ומ"ש מאי כעבות העגלה וגו'). ר"ל, כיון שמתחלה קאמר בחבלי שוא שאינו עב כל כך, מאי קאמר שוב לשון הסותר כעבות העגלה שהוא עב הרבה, ואמר להודיענו כי היצר הרע מתגבר על האדם בכל יום ומושכו ומרגילו בעון אחר שהוא אינו מתחלה אלא בחבלי שוא, והוא דמיון חוט של בוכיא ולבסוף עבירה גוררת עבירה עד שיתרבו כ"כ עד שאפשר ליגדל מהם חבל עב כעבות העגלה,

מבואר, שהצדיק רואה בעצת היצר בתחילה שהוא כחוט השערה, שלבסוף יהיה כהר שער ומיד בתחילה מרחיקו מעליו,

לפי"ז יש לפרש, כי אותו נזיר מן הדרום, שכתב המהרש"א (נדרים ט' ע"ב) למה הזכיר שבא מן הדרום, לומר לך כי היה חכם, ע"ד אומרים ז"ל (בבא בתרא כ"ה ע"ב) הרוצה להחכים ידרים,

לפיכך כשראה בבבואה את הר השער שבו, נתן לבו שהיצה"ר הוא זה שבא להכשילו כעבות העגלה, ולכן אמר להשחית זה השיער, וכפי שאמר שביקש לטרדני מן העולם,

בישא, דמשמע הלשון מזרעו ולא כל זרעו, וביאר דבריו עפ"י מה שכתב,

בספר הליקוטים בשם אחד מתלמידי האר"י ז"ל, (בפרשת שמות), כתב, דע דסוד חצי בני מנשה שלא נכנסו לארץ, הוא, שיוסף נשא אסנת, שאימה היתה דינה, ואביה היה שכס, והיה חציה קליפה מצד שכס, וחציה קדושה מצד דינה, אך יוסף היה כולו קדושה,

וכאשר נתחתן יוסף עם אסנת נולד מנשה, ולקח מנשה, חציו קדושה וחציו קליפה, מצד אמו לקח את החצי שבה, שהיה מצד הקליפה, ומצד אביו לקח החצי של הקדושה, וכשבא אפרים, לקח כולו הקדושה, חציה מצד אמו, שהוא החצי של הקדושה, וחציה משל אביו שהוא קדושה, ועל כן אפרים היה כולו קדוש,

וכתב בבן יהוידע, נמצא, דחצי שבט מנשה שהיו בחוץ לארץ, היו מצד אותו החצי של קליפה שלקח מנשה מאמו, אבל אותו חצי השבט שנכנסו לארץ ישראל היה כולו מהצד שלקח מנשה מאביו יוסף הצדיק ע"ה,

ולפי זה, זאת הברכה, שיש לו ליוסף הצדיק ע"ה על ביטול עין הרע, שאמרו אנא מזרעא דיוסף, לא זכו בה בני מנשה כולם, אלא זכו בה רק אותו החצי של שבט מנשה שנכנסו לארץ,

שהם מצד חצי הקדושה שלקח מנשה מיוסף, שהם זרעו של יוסף ממש, ולא יתייחסו לאמם, אבל אותם שהיו בחוץ לארץ שהם מצד החצי של האם, אינם נקראים זרע יוסף ממש, ולכך לא זכו בברכה זו שלו, ועל כן בכל מקום הוא אומר אנא מזרעא דיוסף קא אתינא, שבא לשלול אותו החצי שהיו בחו"ל,

וכן כאן, שאמרו אותם החצי שנכנסו לארץ, זרעיה דיוסף לא שלטא ביה עינא בישא, שבאו לשלול אותם שבחו"ל עכ"ל בן יהוידע,

יש להקשות לדבריו שבכמה מקומות אמרו מזרעיא דיוסף שבא לשלול את אלו שלא נכנסו לארץ, אבל במקום הזה שדיברו אותם שנכנסו לארץ, לכן אמרו זרעיה דיוסף, ואין צ"ל מזרעא דיוסף,

ויקשה מגמרא ב"ב (קיי"ח ע"א) המובא לעיל, שדיברו אלו שנכנסו לארץ, ושם אמרו מזרעא דיוסף, ולא אמרו זרעא דיוסף כמו בגמ' סוטה שדיבר אלו שנכנסו לארץ, וצע"ג. (גם בעין יעקב שהוא גרסא דתלמוד כת"י כתוב מזרעא דיוסף)

ע"ד זה יש לפרש אומרם ז"ל (סוטה י" ע"ב) אבשלום בשערו מרד, פירוש, שלא נתן לבו, כי היצה"ר הוא זה שמרבה בשערו לעשותו כהר,

*****

ז, בן פורת יוסף בן פורת עלי עין ההבדל בין זרעא דיוסף למזרעא דיוסף

איתא בגמרא (סוטה ל"ו ע"ב) **כתיב** (יהושע י"ז י"ד) "וידברו בני יוסף את יהושע לאמר מדוע נתתה לי נחלה גורל אחד וחבל אחד ואני עם רב, ויאמר אליהם יהושע אם עם רב אתה עלה לך היערה, אמר להן, לכו והחבאו עצמכם ביערים שלא תשלוט בכם עין הרע, אמרו ליה, זרעיה דיוסף לא שלטא ביה עינא בישא, דכתיב (בראשית מ"ט כ"ב) "בן פורת יוסף בן פורת עלי עין", ע"כ,

איתא בגמרא (ברכות כ ע"א) אמרי ליה רבנן, לא קא מסתפי מר מעינא בישא, אמר להו, אנא מזרעא דיוסף קא אתינא, דלא שלטא ביה עינא בישא, דכתיב, בן פורת יוסף בן פורת עלי עין, ע"כ,

איתא בגמרא (ברכות נ"ה ע"ב) האי מאן דעייל למתא ודחיל מעינא בישא, לנקוט זקפא דידא דימיניה בידא דשמאליה, וזקפא דידא דשמאליה בידא דימיניה, ולימא הכי, אנא פלוני בר פלוני מזרעא דיוסף קאתינא דלא שלטא ביה עינא בישא, שנאמר בן פורת יוסף בן פורת עלי עין וגו', ע"כ,

איתא בגמרא (בבא מציעא פ"ד ע"א) אמרו ליה רבנן, לא מסתפי מר מעינא בישא, אמר להו, אנא מזרעא דיוסף קאתינא, דלא שלטא ביה עינא בישא. דכתיב בן פורת יוסף בן פורת עלי עין,

איתא בגמרא (בבא בתרא קי"ח ע"א) **כתיב** (יהושע י"ז י"ד) ויאמר אליהם יהושע אם עם רב אתה עלה לך היערה, אמר להו, לכו והחבאו עצמכם ביערים שלא תשלוט בכם עין רע, אמרו ליה: אנן מזרעא דיוסף דלא שלטא ביה עינא בישא; דכתיב, בן פורת יוסף בן פורת עלי עין,

כתב בספר בן יהוידע (סוטה ל"ו ע"ב), **לבאר**, לישנא דגמרא, שבכמה מקומות (ברכות כ',

ברכות נ"ה, ב"מ פ"ד, ב"ב קי"ח), איתא אנא "מזרעא" דיוסף קאתינא דלא שלטא ביה עינא

*****

ח, ביאור אומרם ז"ל ומחוקק מבין רגליו אלו בניו של הלל

כתיב (בראשית מ"ט י'), "לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו עד כי יבא שילה ולו יקהת עמים",

איתא בגמרא (סנהדרין ה' ע"א) לא יסור שבט מיהודה אלו ראשי גליות שבבבל, שרודין את ישראל בשבט, ומחוקק מבין רגליו, אלו בני בניו של הלל שמלמדין תורה ברבים, ע"כ,

יש להבין, כיצד מחוקק מבין רגליו מלמד על בניו של הלל,

ביאור הענין ע"ד מעשה שהיה בהלל

איתא בגמרא (שבת דף ל"א ע"א) שוב מעשה בנכרי אחד, שבא לפני שמאי, אמר לו גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת, דחפו באמת הבנין שבידו, בא לפני הלל, גייריה, אמר לו דעלך סני לחברך לא תעביד, זו היא כל התורה כולה, ע"כ,

לפי"ז אפשר לפרש כך, דמשמעות המילה רגליו הם שתי רגליים, ומבין רגליו, משמעותו, אחת מרגליו, וזהו על רגל אחת, ולכן, הלל שהיה מסכים ללמדו על רגל אחת, כלומר על אחת מבין רגליו, היו בניו מלמדים תורה לרבים, וזהו ומחוקק מבין רגליו, אלו בניו של הלל שמלמדין תורה לרבים, ובכך מבואר כיצד למידיים על בניו של הלל, מהפסוק ומחוקק מבין רגליו, שהוא על רגל אחת.

*****

ט, לקרות קריאת שמע בזמנה למדנו מבלעם ולמה לא מיעקב אבינו

כתיב (בראשית מ"ט ט') גור אריה יהודה מטרף בני עלית כרע רבץ כאריה וכלביא מי יקימנו,

כתיב (במדבר כ"ד ט') כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו,

איתא בגמרא (ברכות י"ב ע"ב) בקשו לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע, משום דכתיב בה האי קרא, "כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו",

כתב המהרש"א, (ברכות י"ב ע"ב ד"ה משום דכתיב ביה האי קרא) וכלביא מי יקימנו, דודאי אין מי שמקימו אלא הוא קם מאליו בזריזות, כך יש לאדם לעמוד מאליו בזריזות בזמן קריאת שמע של שחרית שלא יעבור זמנו, עכ"ל המהרש"א,

קריאת שמע של יעקב אבינו

איתא בגמרא (יומא י"ט ע"ב) הקורא את שמע לא ירמוז בעיניו, ולא יקרוץ בשפתותיו, ולא יורה באצבעותיו, ותניא, רבי אלעזר חסמא אומר, הקורא את שמע ומרמוז בעיניו, ומקרוץ בשפתותיו, ומראה באצבעו, עליו הכתוב אומר: ולא אתי קראת יעקב,

כתב המהרש"א (יומא י"ט ע"ב ד"ה ולא אותי קראת יעקב) מבואר דקאמר, ולא אותי קראת בק"ש, שלא נתכוונת בקריאתך, ושמעתי בזה ע"פ המדרש, כשבא יעקב למצרים כתיב וירא יוסף וגו' ויבך על צואריו וגו' ויעקב לא נפל שקרא את שמע ע"כ, וז"ש ולא אותי קראת יעקב, שלא קראת קר"ש כיעקב שלא רמוז בעיניו כו' ולא הפסיק בק"ש וק"ל: עכ"ל המהרש"א,

יש להקשות, המהרש"א שכתב בבלעם, וכלביא מי יקימנו, דודאי אין מי שמקימו אלא הוא קם מאליו בזריזות, כך יש לאדם לעמוד מאליו בזריזות בזמן קריאת שמע של שחרית שלא יעבור זמנו,

איך לא פירש זאת מהכתוב שאמר יעקב אבינו וכלביא מי יקימנו, וביותר, עפ"י דבריו של המהרש"א בעצמו שפירש על לא אותי קראת יעקב, שקבלת עומ"ש של יעקב היה הגדול ביותר, אי"כ מה לנו ללמוד מבלעם הרשע, כאשר אמר יעקב אבינו באותו הלשון וכלביא מי יקימנו, וצריך ליישב.

*****

י, גור אריה יהודה למה השווה יעקב את יהודה לקטן מתוך חמש האריות

כתיב (בראשית מ"ט ט') "גור אריה יהודה מטרף בני עלית כרע רבץ כאריה וכלביא מי יקימנו"

כתיב (שופטים י"ד ה') (וירד שמשון ואביו ואמו תמנתה ויבאו עד כרמי תמנתה והנה כפיר אריות שאג לקראתו),

מעשה, שנאמר "יששכר חמור גרם" - חמור גרם לו ליששכר,

כתב רש"י, הוא - קודשא בריך הוא סייעה, שנטה חמורו של יעקב לאהל לאה ואותו הלילה של האחרות היה,

חכמת שלמה (נדה ל"א ע"א) בד"ה הוא כו' שנטה חמורו של יעקב כו' נ"ב אבל בערוך פי' בעבור ששמעה לאה קול של חמור שהיה טעון זאת היה גורם שיצאה לאה לקראתו,

גליון הש"ס (נדה ל"א ע"א) חמור גרם לו ליששכר. בערוך ערך חמרא כתב, כלומר, כשחזר יעקב מן השדה נהק החמור ושמעה לאה ויצאה לקראתו וקראתו,

איתא במדרש (רבה פרשת ויחי פרשה צט סימן ז) ד"א יששכר חמור גרם, חמור גרם אותו, וכי מנין היתה לאה יודעת שבא יעקב אלא נהק החמור ושמעה קולו ויצאת לקראתו,

תרגום יונתן (בראשית ל ט"ז) ועל יעקב מן חקלא ברמשא ושמעת לאה קל נהיקה דחמרא וידעת דהא יעקב אתא, ונפקת לאה לקדמותיה ואמרת לוותי תעול ארום מיגר אגרתיד ביברוחי דברי מן רחל אחתי,

רש"י מסכת נדרים (כ ע"ב) יששכר חמור גרם - חמור גרם ליששכר שנולד, אותו חמור שהיה יעקב רוכב שפנה לאהל לאה.

מהרש"א (נדה ל"א ע"א) יששכר חמור גרם כו'. מפורש ספ"ב דנדרים ע"ש,

מהרש"א (נדרים כ" ע"ב) יששכר חמור גרם כו'. עיין פירש"י אבל בערוך בערך חמרא, פירש כשחזר יעקב מן השדה נהק החמור ושמעה לאה ויצאה לקראתו וקראתו עכ"ל וק"ל,

איתא בגמרא (ברכות ג' ע"א) רבי אליעזר אומר: שלש משמרות הוי הלילה ועל כל משמר ומשמר יושב הקדוש ברוך הוא ושואג כארי, שנאמר: ה' ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שאוג ישאג על נוהו, וסימן לדבר: משמרה ראשונה - חמור נוער,

השאלה איך הבין יעקב מקולו של החמור שמשמים רומזים לו לילך אצל לאה

יש לשאול, כשבא יעקב מן השדה בערב, ואז הוא הזמן שחמור נוער כדאיתא בגמרא משמרת ראשונה חמור נוער, ואין לומר שרק

כתב הרד"ק (שופטים י"ד ה') כפיר אריות הכפיר גדול מגור והאריה גדול מהכפיר והלביא גדול מהאריה והליש גדול מהלביא וכל זמן שמזקין גבורתו נוספת בו, ע"כ,

מבואר, שדרך גדילתו של האריה הוא, גור, כפיר, אריה, לביא, ליש,

הקשו בה, למה השווה יעקב אבינו את יהודה לקטן שבאריה שהוא הגור,

רש"י פירש (בראשית מ"ט ט') גור אריה - על דוד נתנבא, בתחלה גור בהיות שאול מלך עלינו אתה הייתה המוציא והמביא את ישראל, ולבסוף אריה כשהמליכו את דוד עליהם,

רד"ק פירש (בראשית מ"ט ט') גור אריה, מתחלה יהיה גור שהוא הקטן ואעפ"כ הוא על שאר החיות,

רשב"ם פירש (בראשית מ"ט ט') הנער קרוי גור כדכת' בתוך כפירים רבתה גוריה. לפי שהוא קל וגיבור יותר מאריה זקן, ממשיל את יהודה לגור אריות,

מלמד שנתן לו גבורה של ארי וחוצפה של גוריו

עוד יש לפרש ע"ד המדרש (בראשית רבה פרשת ויחי פרשה צ"ח סימן ז') גור אריה יהודה, מלמד שנתן לו גבורה של ארי וחוצפה של גוריו,

מבואר, כי גם האריה לא מספיק כח גבורתו, אלא צריך הוא גם החוצפה של הגור, ולכן בירכו יעקב בגור אריה, שיוכל לנצח את אויביו. ע"י החוצפה.

*****

יא, ההבדל בין חמור נוער לחמור נוהק וביאור יששכר חמור גרם

כתיב (בראשית מ"ט ט' ז') "יששכר חמר גרם רבץ בין המשפתים",

כתיב (בראשית פרק ל פסוק טז) "ויבא יעקב מן השדה בערב ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבוא כי שכר שכרתיד בדודאי בניי"

איתא בגמרא (נדה דף לא עמוד א) מאי דכתיב בלילה הוא - מלמד שהקב"ה סייע באותו

תשוקתיי וכ"כ "לך אהמה ולא אדמה" שהוא לשון המיה וגעגוע, או קול של צהלה, ושונה היה קולו של החמור בשעה שבא יעקב מן השדה והיה החמור נוהק ולא נוער, כמ"ש, ומכך הבינו יעקב ולאחא שהחמור בא לרמוז, וזהו יששכר חמור גרם חמור גרם לו ליששכר,

*****

יב, משום שאינם קוראים לבני אדם חמור לפיכך הם יודעי בינה, בצחות

איתא בגמרא (נדרים פ"א ע"א), מפני מה אין מצויין ת"ח לצאת ת"ח מבניהן, רב אשי אומר משום דקרו לאינשי חמרי, כתב רש"י, שאין נוהגין להן כבוד ומבזין אותן, מפני תורה שבהם,

ביאר המהרש"א משום דקרו לאינשי חמרי, כאילו בטבע הבריאה אינן ראויים לחכמה כבריאת החמור הזה,

ולפיכך אין בניהם ת"ח דלפי טבע הבריאה המוליד מוליד בדומה, וכיון שקורים לאינשי חמרי, הרי לדעתם אין המוליד מוליד בדומה, כשמאדם נולד חמור, א"כ גם בניהם אינם בדומה להם ואינם ת"ח, עכ"ד המהרש"א,

ואפשר לפרש בדרך צחות, מפני מה זכו בני יששכר להיות תלמידי חכמים יודעי בינה, ע"י חמור, כלומר, מפני שלא קראו לאינשי חמרא, וזהו ישכר חמור גרם.

*****

יג, הכתוב מדי אביר יעקב מקל אביך ויעזרך מכוון לכתוב כבד את ה' מהונך

איתא בגמרא (קידושין דף ל עמוד ב) נאמר (שמות כ"י י"ב) "כבד את אביך ואת אמך", ונאמר (משלי ג' ט"ו) "כבד את ה' מהונך", השוה הכתוב כבוד אב ואם לכבוד המקום,

נאמר (ויקרא יט ג') "איש אמו ואביו תיראו", ונאמר (דברים ו' י"ג) "את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד", השוה הכתוב מוראת אב ואם למוראת המקום,

תנו רבנן, שלשה שותפין הן באדם, הקדוש ברוך הוא, ואביו, ואמו, בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו, אמר הקדוש ברוך הוא, מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם וכבדוני. ע"כ,

משום ששמעה ע"י נעירת החמור, שמגיע יעקב, זו הכוונה, שהקב"ה סייע באותו מעשה, וזה ע"י החמור, שנאמר "יששכר חמור גרם לו ליששכר",

אלא צריך לומר שיותר מכך נרמו ליעקב ע"י החמור,

לפירוש רש"י שהחמור נטה לאוהל לאה מובן היטיב הרמוז שרמוז ליעקב, אבל ליתר הפרשנים, איך הבין יעקב ולאחא שנעירת החמור לרמוז לו מה, שע"ז אומרים חז"ל שהחמור גרם ליששכר,

לפיכך צריך לחלק בין חמור נוער לחמור נוהק

כתיב (ירמיהו נ"א ל"ח) "יחדו ככפרים ישאגו נערו כגורי אריות",

פירש רש"י נערו - ל' חמור נוער,

פירש הרד"ק נערו - כעניין שאגו ורז"ל נהגו בזה הלשון על חמור באמרם חמור נוער,

כתיב (איוב ו' ה') הינהק פרא עלי דשא אם יגעה שור על בלילו:

פירש רש"י "הינהק פרא" כלומר וכי לחנם אני צועק והלא בהמה שוטה אינה נוהקת בזמן שיש לה דשא, וכן שור לא יגעה אא"כ אין לו בליל תבואה,

כתיב (איוב ל' ז') בין שיחים ינהקו תחת חרול יספחו:

פירוש (מצודת דוד איוב ל' ז') בין שיחים - בין האילנות יצעקו ויהמו כפראים בעבור הרעב ותחת עצי הקוצים יתקבצו ויתאספו,

איתא בגמרא (ירושלמי יומא פרק ח הלכה ז') שאין חמור נוהק אלא מתוך כפיפה של חרובין,

קרוב העדה (יומא פרק ח) שאין חמור נוהק. שמה ומשתגע ומזיק אלא מתוך שיש לו סל של חרובין בצוארו שמתענג בהן,

מבואר, שחילוק יש בין חמור נוער לחמור נוהק, נוער הוא קול זעקה ושאגה, כדאיתא בגמרא "שאג ישאג על נהו" וזהו משמרת ראשונה חמור נוער,

אבל חמור נוהק, הוא קול של המיה, וכמ"ש האבן עזרא בשירו המפורסם "לך קלי

פסיקתא דרב כהנא (מהדורת הרב דוב מנדלבוים) פסקא י - עשר תעשר) כתיב (משלי ג: ט), "כבד את ה' מהונך ומראשית כל תבואתך"

שאם היית נאה אל תהי פרוץ בעבירה, שלא יהיו הבריות אומרים איש פלוני נאה, ואינו גדור מן העבירה, על שם "כבד את ה' מהונך". ע"כ,

פסיקתא רבתי (מהדורת איש שלום פסקא כה - עשר תעשר), דבר אחר **כבד את ה' מהונך** שאם היית בעל נוי שלא תטעה אחר עבירה, אלא כבד יוצרך וירא ממנו וקלסהו בנוי שנתן לך **כבד ה' מהונך**.

ביאור אומרז"ל השווה הכתוב כיבוד
אב ואם לכבוד המקום

על פי דברי הפסיקתא, שכבד את ה' מהונך פירושו, שאם היית נאה ובעל נוי אל תטעה לדבר עבירה,

יש לומר, כי ע"י שהיה יוסף יפה תואר ויפה מראה, ולא הלך אחר יצרו, בזה כיבדו להקב"ה ולאביו גם יחד, ובזה מבואר השווה הכתוב כבוד אביו לכבודו,

*****

יד, ביאור יעקב אבינו לא מת
וחיים עד העולם, ובמה זכה

כתיב (בראשית מ"ט ל"ג), "ויכל יעקב לצות את בניו ויאסף רגליו אל המטה ויגוע ויאסף אל עמיו", **כתב רש"י**, ויגוע ויאסף. "ומיתה לא נאמרה בו", ואמרו רבותינו ז"ל **יעקב אבינו לא מת, ע"כ**,

איתא בגמרא (תענית ה' ע"ב) אמר רבי יוחנן **יעקב אבינו לא מת**, אמר ליה, וכי בכדי ספדו ספדניא, וחנטו חנטיא, וקברו קבריא, אמר ליה, **מקרא אני דורש**, שנאמר, (ירמיה ל"ו י"ג), ירמיה מ"ו כ"ז), ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ידוד ואל תחת ישראל **כי הנני מושיעך מרחוק**, ואת זרעך מארץ שבים, ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד, **מקיש הוא לזרעו**, מה זרעו בחיים אף הוא בחיים,

וכבר רבו הפירושים, במה תירצה הגמרא את הקושיא, וכי בכדי ספדו ספדניא, וחנטו חנטיא, וקברו קבריא, ע"י הפסוק מקרא אני דורש, **אלא דמצינו בכמה מקומות**, מהו,

קושיית המהרש"א ופירוקו

כתב המהרש"א (קידושין דף ל עמוד ב' ד"ה השוה הכתוב) וקשה הרי אין שוין ממש, דכבוד אב ואם מאכיל ומשקה כו', וזה לא שייך במקום, וכן במורא לא עומד במקומו ולא כו' כל זה לא שייך במקום

אבל נ"ל דה"ק השוה אותן הכתוב בחד לישנא לומר לך דכן בדין להשוותן, לפי ששלשתן שותפים בו וכדמסיק דהמכבדן כאילו כיבד גם את המקום,

וקאמר דמעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם, דהיינו שם י"ה המחבר ומשתף שם איש ואשה כדאמרינן בסוטה (י"ז ע"א) וכאילו כבדני הבן, עכ"ד המהרש"א,

יש לבאר את קושיית המהרש"א
ע"ד יוסף הצדיק

כתיב בראשית (פרק לט פסוק ו - ז) "ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה", "ויהי אחר הדברים האלה ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף"

כתב רש"י ויהי יוסף יפה תואר - כיון שראה עצמות מושל, התחיל אוכל ושותה ומסלסל בשערו, אמר הקדוש ברוך הוא, אביך מתאבל ואתה מסלסל בשערך, אני מגרה בך אתה הדוב, מיד "ותשא אשת אדוניו וגו",

רש"י (פסוק יא), "ויהי כהיום" וגו', שנראית לו דמות דיוקנו של אביו וכו', כדאיתא במסכת סוטה (דף לו ב):

כתיב (בראשית פרק מט פסוק כד - כה) "מידי אביר יעקב משם רעה אבן ישראל, מאל אביך ויעזרך ואת שדי ויברכך"

כתב רש"י, **מאל אביך**, היתה לך זאת והוא יעזרך, ואת שדי, ועם הקדוש ברוך הוא היה לבך, כשלא שמעת לדברי אדונתך והוא יברכך,

כתב רש"י (בראשית פרק מט פסוק כו) ורבותינו דרשו, **מידי אביר יעקב** - שנראתה לו דמות דיוקנו של אביו וכו' כדאי' בסוטה (דף לו),

מבואר, שע"י הקב"ה וע"י דמות דיוקנו של אביו, ניצל מדבר עבירה,

ביאור הכתוב כבד את ה' מהונך

איתא בגמרא (תענית ה' ע"ב) אמר רבי יוחנן **יעקב אבינו לא מת**, אמר ליה, וכי בכדי **ספדו ספדנייא**, וחנטו חנטייא, וקברו קברייא, אמר ליה, **מקרא אני דורש**, שנאמר, (ירמיה ל"י, ירמיה מ"ו כ"ז), ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ידוד ואל תחת ישראל **כי הנני מושיעך מרחוק**, ואת **זרעך מארץ שבים**, ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד, **מקיש הוא לזרעו**, מה זרעו בחיים אף הוא בחיים,

יש לפרש, מקרא אני דורש, שיקראו קריאת שמע וזהו **מקרא**,

והכי איתא, (פסחים דף נו עמוד א') ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם. ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין, ונסתלקה ממנו שכינה. אמר: שמא חס ושלום **יש במטתי פסול**, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל, ואבי יצחק שיצא ממנו עשו. אמרו לו בניו: **שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד**. (לאביהם היו אומרים רש"י) אמרו: כשם שאין בלבך אלא אחד - כך אין בלבנו אלא אחד. באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר: **ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד**.

מבואר, שע"י שקראו קריאת שמע נתברר שאין פסול בהם, שע"י שיקראו קריאת שמע עד אחרית הימים, וז"ש אשר יקרא אתכם באחרית הימים וע"ז פתח יעקב אבינו ואמר, יהי שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שע"י ק"ש יישאר לחיות לעולם ועד, כי מה זרעו בחיים אף הוא בחיים,

קריאת שמע של יעקב אבינו ע"ד המהרש"א

איתא בגמרא, (יומא דף יט עמוד ב) הקורא את שמע לא ירמוז בעיניו, ולא יקרוץ בשפתותיו, ולא יורה באצבעותיו. ותניא, רבי אלעזר חסמא אומר: הקורא את שמע ומרמז בעיניו, ומקרוץ בשפתותיו, ומראה באצבעו - עליו הכתוב אומר: **ולא אתי קראת יעקב**,

ביאור המהרש"א (יומא דף יט עמוד ב) ולא אותי קראת יעקב כו'. מבואר בכמה מקומות ששם ישראל ע"ש המעלה והחשיבות ושם יעקב ע"ש העקב ושפלות ולזה בק"ש מתחיל שמע ישראל באם קרא כדינו אבל כשאינו קורא כהוגן כהך דקורא ק"ש ומרמז בעיניו כו' נקרא בשם יעקב וקאמר ולא אותי קראת בק"ש שלא נתכוונת בקריאתך ושמעתי בזה ע"פ המדרש כשבא יעקב למצרים כתיב וירא יוסף וגוי' ויבך על צואריו וגוי' ויעקב לא נפל שקרא את שמע ע"כ וז"ש ולא אותי קראת יעקב שלא רמז בעיניו

המשך החיים גם למי שאינו בין החיים, כדלהלן,

ביאור הכתוב חיים עד העולם

כתיב (תהילים קל"ג) "כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן, זקן אהרן שיורד על פי מדותיו, כטל חרמון שיורד על הררי ציון, כי שם צוה ידוד את הברכה חיים, "עד העולם",

וברד"ק שם כתב, ופירוש **עד העולם**, זמן רב, אך לכאורה קשה, המשמעות של חיים עד העולם, פירושו שאין לו הפסק לעולם,

ביאור עד העולם

איתא במשנה (אבות פרק ד'), **שלשה כתרים הם, כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות**, על כתר תורה נאמר שאינה ירושה לך, וכתר מלכות שהיה למשה רבינו, גם, לא נמשכה מלכותו לבניו, ורק **בכתר כהונה של אהרון הכהן**, מאז שנמשח אהרון הכהן בשמן הטוב, נמשכת ויורדת הכהונה לדור ודור **ונמשך לעולם**, ועל זה שאמר הכתוב **זקן אהרן שירד על פי מדותיו** על זה אמר הכתוב **כי שם, כלומר, אצל אהרון הכהן שיש המשך לעולם**, צוה ידוד את הברכה, **חיים, עד העולם**,

ביאור מה זרעו בחיים

לפי"ז אפשר לפרש, כי הדבר הנמשך לעולם הוא הנקרא **חיים**, וכשהולכים בדרכי האבות, זה נותן **חיים, עד העולם**, וזהו מה זרעו בחיים אף הוא **בחיים**, כשיש המשך לדורות,

*****

טו, במה זכה יעקב אבינו לזרעו בחיים וחיים עד העולם

כתיב בראשית (פרק מט פסוק א) ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם,

יש להבין, למה כתיב יקרא אתכם בא' ולא בה',

ביאור הכוונה שע"י קריאת שמע ישראל של כל הדורות יזכה לחיים עד העולם

בתורה, למה, "עץ חיים היא למחזיקים בה (משלי ג), לפיכך הקדים זבולן ליששכר שאלמלא זבולן, לא עסק יששכר בתורה, ע"כ

כוי ולא הפסיק בק"ש וק"ל:, עכ"ל המהרש"א

*****

טז, ביאור המהרש"א ואת זרעך מארץ שבים

מבואר כי משא ומתן שהוא כדי להחזיק תורה, הוא קודם ליששכר שעסק בתורה, כי ע"י משא ומתן של זבולן יכול יששכר לעסוק בתורה,

איתא בגמרא (תענית דף ה עמוד ב) ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים, מקיש הוא לזרעו, מה זרעו בחיים, אף הוא בחיים,

איתא בגמרא (שבת ל"א ע"א) אמר רבא בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו **נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה,**

כתב המהרש"א (תענית דף ה עמוד ב) ועי"ל בזה ע"פ מ"ש בכתובות (ק"י"א ע"ב) מתים שבח"ל אינן חיים, שנאמר נותן נשמה לעם עליה וגו' כי א"י נקרא ארץ החיים מיתת צדיקים שבא"י אינה רק מיתה מקרית,

עפ"י דברי המדרש, שלפיכך הקדים זבולן ליששכר שאלמלא זבולן, לא עסק יששכר בתורה, לכן גם כשבאים לדין שואלים שאלה ראשונה נשאת ונתת כלומר האם החזקת תורה במו"מ שלך,

משא"כ בחו"ל דהמיתה היא טבעית וע"כ צריכין לגלגול מחילות, וז"ש יעקב אבינו לא מת, דודאי אברהם ויצחק שמתו בא"י חיים הם גם במיתתן כיון שמתו בא"י, אבל יעקב אבינו שמת בחו"ל היה לבעל דין לומר דאינו חי כמותן ולזה אמר דאף הוא חי וכאלו מת בא"י וא"ל וכי בכדי חנטו כוי ומהיכא תיתי לך שהוא חי יותר משאר מתים שבח"ל וא"ל מקיש כוי הנני מושיעך מארץ רחוק דהיינו ממצרים בחיים כאלו אתה מת בא"י כמו זרעך יוסף שבא ממצרים ארץ שביו בחיים לשם:

*****

יז, החזקת תורה קודם ללימוד התורה נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה

כן מצינו כי שאלה ראשונה של רב החובל היא על מו"מ באמונה

כתיב (יונה פרק א) "ויהי סער גדול ביים והאניה חשבה להשבר, ויאמרו אליו, הגידה נא לנו באשר למי הרעה הזאת לנו, מה מלאכתך" וגו', **פירש רש"י, שמא פשעת באומנותיך, וברד"ק פירש מה מלאכתך, על איזה עון נתפשט, מה היא מלאכתך אולי היא מלאכת רמאות וחמס ובעבור זה אתה חייב,**

מבואר, כי הרב החובל שאל את יונה שאלה ראשונה, נשאת ונתת באמונה, כי רוח סועה וסער הפוקד את הים הוא בראש וראשונה בגלל משא ומתן שאינו באמונה.

כתיב (בראשית מט י"ג י"ד), "זבולן לחוף ימים ישכן והוא לחוף אניות", "יששכר חמר גרם רבץ בין המשפתים",

איתא במדרש (תנחומא פרשת ויחי סימן י"א), "זבולן לחוף ימים", למה הקדים זבולן ליששכר, (ויששכר נולד קודם זבולן) שזבולן שעסק בפרקמטיא ויששכר עוסק בתורה, עשו שותפות ביניהם, שיהא פרקמטיא של זבולן ליששכר,

וכן משה ברכן, "שמח זבולן בצאתך ויששכר באהליך" (דברים לג), שמח זבולן בצאתך לפרקמטיא משום דיששכר באהליך עוסק

*****

יח, ביאור בספר עולת אהרון בדברי רש"י ציפית לישועה לדברי הנביאים

איתא בגמרא (שבת ל"א ע"א) אמר רבא בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו **נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה, צפית לישועה, ופירש"י ז"ל צפית לדברי הנביאים,**

כתב בספר עולת אהרון, וזה צריך ביאור, למה פרט רש"י ז"ל לדברי הנביאים דוקא, ולא לישועות הכתובים בתורה ובכתובים, ואף גם ב' שאלות אלו **קבעת עתים לתורה, צפית לישועה** צריך ביאור, דלמה שואלים לשאלות אלו כהדדי,

בשמים הוא עת רקוד, ע"ד הא דאיתא בגמרא, (מועד קטן כ"ה ע"ב), **רוכב ערבות** שש ושמח בבא אליו נפש נקי וצדיק. ע"כ, ואמר **רוכב ערבות** ע"ד הא דאיתא, (חגיגה י"ב ע"ב), שבעה רקיעים אלו הן: וילון, רקיע, שחקים, זבול, מעון, מכון, **ערבות**, שבו צדק, משפט וצדקה, גנזי חיים וגנזי שלום וגנזי ברכה, **ונשמתן של צדיקים**,

הכתוב מכון ששמחה במעונו גם כשמדת

הדין למטה

כתיב (תהלים ס"ח ד') "וצדיקים ישמחו יעלצו לפני אלקים וישישו בשמחה", והוא ע"ד הא דאיתא בגמרא, (ברכות י' ע"א), **נסתכל ביום המיתה ואמר שירה**, שנאמר: ברכי נפשי את ה' ה' אלקי גדלת מאד הוד והדר לבשת. מאי משמע דעל יום המיתה נאמר? אמר רבה בר רב שילא: מסיפא דעניינא, דכתיב: תסתיר פניך יבהלון תסף רוחם יגועון,

((תהלים ס"ח ה')) "שירו לאלקים זמרו שמו סלו לרכב בערבות **בי-ה שמו** ועלזו לפניו", עיין ברש"י שהוא מדת הדין,

(תהלים ס"ח ו) אבי יתומים ודין אלמנות אלקים במעון קדשו, מבואר שגם כשיש יתומים ואלמנות, במעונו יש שמחה.

*****

כ, יששכר חמור גרם מכון לישים עצמו על ד"ת כשור לעול

וכחמור למשא

כתיב (בראשית מט יד), **יששכר חמור גרם** רבץ בין המשפתים, **ויט שכמו לסבל**, ויהי למס עובד, ברש"י למס עובד - לפסוק להם הוראות של תורה שנא' (דה"א יב), **ומבני יששכר יודעי בינה לעתים**,

איתא בגמרא (עבודה זרה ה' ע"ב), תנא דבי אליהו, לעולם ישים אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול **וכחמור** למשאוי,

יש לפרש, יששכר **חמור גרם**, ע"י שקיבלו על עצמם להיות **כחמור** למשוי, גרם להם להיות מבני יששכר יודעי בינה לעתים. וזהו **יששכר חמור גרם**.

*****

להערות הארות ולקבלת העלון
ניתן לפנות אל
"מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק
פקס 03-6161555 נייד 0527-616166
דוא"ל y0527616166@gmail.com

וכתב, נלע"ד עפ"י מ"ש בברכות (לי"ד ע"ב) אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, **כל הנביאים כולן לא נתנבאו** אלא למשיא בתו לתלמיד חכם ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם **ולמהנה תלמיד חכם מנכסיו**, ופירש רש"י, **נתנבאו הטובות והנחמות**.

והנה זה נודע, דמי שאינו לומד תורה בעצמו **מחויב להחזיק ידי לומדי תורה** (וכ"כ מהרש"א ז"ל בחלק)

מהרש"א (סנהדרין צ"ב ע"א ד"ה כל בית) וכ"כ, כל שאינו מהנה ת"ח כו' מיירי במי שאינו ת"ח וגם אם הוא אינו עוסק בתורה היה לו לסייע לדברי תורה כמ"ש עץ חיים היא למחזיקים בה לעוסקים בה לא נאמר אלא למחזיקים וזה שאינו מחזיק לומדי תורה אינו ראוי להיות בו סימן ברכה כי התורה היא הנותנת חיים וברכה ללומדיה ולמחזיקים בה, **עכ"ל המהרש"א**,

ובזה א"ש דשואלים את האדם **קבעת עתים לתורה**, ואם משיב שלא היה לו באפשרי ללמוד, אזי אומרים לו **צפית לישועה**, פירוש, **של הנביאים**, שכולן לא נתנבאו אלא למהנה תלמיד חכם מנכסיו, והיינו דאם לא למדת תורה בעצמך, היה לך להחזיק ידי לומדי תורה, דאזי היית **צפית לישועת של הנביאים**, שנתנבאו **למהנה ת"ח**, וזהו שפירש"י ז"ל **צפית לדברי הנביאים**, וכיוון למ"ש וק"ל, **עכ"ל בעולת אהרן**.

*****

יט, ימי אבילות כנגד שבעת ימי

המשתה עת ספוד ועת רקוד

כתיב (בראשית נ י) "ויבאו עד גרן האטד אשר בעבר הירדן ויספדו שם מספד גדול וכבד מאד ויעש לאביו אבל שבעת ימים",

איתא במדרש (בראשית רבה פ"ר ק' י"ג סוף פרשת ויחי, מהדורה ב'), ולמה עושין שבעת ימים, כנגד שבעת ימי המשתה. ע"כ, **מבואר** כי עת **ספוד** הוא כנגד עת **רקוד**,

גם יש לפרש, עת **ספוד** ועת **רקוד**, שבאותו אדם דיבר הכתוב, כאשר אדם הולך אל בי"ע **סופדים** לו, זהו עת **ספוד**, וכאשר בא לעולם תינוק שנקרא על שמו של אותו אדם שספדו לו זהו עת **רקוד**.

עוד י"ל כאשר למטה עת ספוד למעלה עת

רקוד

גם יש לפרש, שבאותו אדם ובאותה שעה כאשר למטה בארץ הוא עת **ספוד**, למעלה